

παρορμήσεις, εἰς τὰ ψεύδη, εἰς τὰς ἀπάτας, ἀρκεῖ νὰ τοῦ δώσουν εἰρήνην. Καὶ ὅτι μεθ' ὑπομονῆς καὶ γηθοσύνης θὰ ἀναμείνη ὅπως ἡ Κυβέρνησις μεταβάλλῃ τὸ ἐπὶ ἔτος συνεχιζόμενον ξεχαρβάλωμα, ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, συλλήβδην, διὰ μαγικῆς ράβδου, εἰς ἐπίγειον παράδεισον. Τοιαύτη ἰδέα περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπικρατεῖ ἐν τῷ κυβερνητικῷ στρατοπέδῳ. Καὶ φαντάζονται ὅτι, ἀφοῦ μετὰ κακῶς ὑπολογισθεῖσαν πολεμικὴν πολιτικὴν συνέτριψαν τὰς ἐλπίδας του καὶ τὰ κόκκαλά του, θὰ τοὺς εὐγνωμονῇ μόνον καὶ μόνον διότι τοῦ ἔδωσαν τέλος τὴν εἰρήνην. Ἄλλὰ δὲν πρόκειται σήμερον περὶ τούτου. Πρόκειται περὶ ἐτέρου, περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς πραγματοποιήσεως τῆς εἰρήνης. Ἐνθυμούμεθα ὅλοι ὅτι, μετὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ὁ κ. Γούναρης ἀνεχώρει ὅπως ἐπιτύχῃ ταχεῖαν εἰρήνην. Ἡ πρὸς τοῦτο ὁδὸς ἦτο μία, σαφῶς διαγεγραμμένη. Ἄνεχώρησε μὲ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Ἐντὶ τούτου παρήλθε τρίμηνον καὶ δὲν βλέπομεν τέρμα. Γνωρίζομεν τὴν δικαιολογίαν, ἣν θὰ μᾶς εἴπωσι: δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς ἡ εἰρήνη. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν Μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Καὶ οὕτως ἐκάμαμεν τὴν ἐξῆς κωμικὴν ὄντως — ἀν δὲν ὑπῆρχεν ἡ τραγωδία τοῦ χυθέντος αἵματος — πολιτικὴν: Ἐξήλθομεν τῆς συμμαχίας διὰ νὰ διεξαγάγωμεν μόνοι ὡς ἐλεύθεροι τὸν πόλεμον, ὅπως ἐπιβάλωμεν ἢ τέλος ὅπως συνάψωμεν εἰρήνην κατὰ τὸ δοκοῦν. Διεξηγάγωμεν τὸν πόλεμον ἄνευ τῆς βοήθειας οὐδενός. Δὲν ἠττήθημεν βέβαια. Καὶ ἤδη ἐπανερχόμεθα διὰ νὰ ἐξαρτήσωμεν τὴν εἰρήνην ἀκριβῶς ἐκ τῆς θελήσεως τῶν συμμάχων, ἐνῶ ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὸ ἐθυσιάσαμεν τὴν ἐν τῇ συμμαχίᾳ θέσιν μας καὶ ἐκάμαμεν τὸν πόλεμον.

Ἄλλ' ἤδη ἡ τροπὴ τὴν ὁποίαν λαμβάνουν τὰ ἐν Γαλλίᾳ πράγματα καθιστᾷ φανερόν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις θὰ ὄφειλε νὰ γνωρίζῃ, καὶ ὅταν δὲν ἦτο φανερόν εἰς τὸ πολὺ κοινόν, τὸ ἀναμένον τὴν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας συμφωνίαν. Δηλαδή ὅτι ἡ συμφωνία αὕτη ἦτο δυσχερεστάτη. Καὶ ὅτι, ἀν ἀνέμενον ἐξ αὐτῆς τὴν λύσιν τοῦ ἡμετέρου Μικρασιατικοῦ ζητήματος, θὰ ἀνέμενον ἐπὶ πολὺ, ἐπὶ πάρα πολὺ. Εἰς τοιαύτην περίστασιν, πᾶσα προβλεπτικὴ Κυβέρνησις ἢ θὰ προητοίμαζεν ἄλλην ὁδόν, φέρουσαν εἰς τὴν εἰρήνην, ἢ θὰ προητοίμαζε τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου. Διὰ τὸ πρῶτον, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἔλειψεν ἀπὸ τοὺς διαπραγματευτάς μας τὸ ἠθικὸν σθένος. Διὰ τὸ δεύτερον, εἰς τὸ ὁποῖον μοιραίως εἰσερχόμεθα, δὲν βλέπομεν τὰ γενναῖα ἀποφασιστικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ καιροῦ ἔδει νὰ ληφθῶσι. Τί κάμνομεν λοιπόν; Ἡ μήπως ἡ ἐν Γαλλίᾳ μεταβολή, ἡ ὁποία ἀνεμένετο ὑπὸ ξένων κύκλων τῶν Ἀθηνῶν, ὑπῆρξε διὰ τὴν Κυβέρνησιν ἀπροσδόκητος; Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀπατᾶται κανεὶς ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴν νηνεμίαν. Καὶ φοβούμεθα ὅτι ἀπατῶνται πολλοὶ καὶ ποικίλας ὄνειροπολοῦσι πολιτικὰς ἐνεργείας, τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὴ ἔλλειψις εἶναι ὁ μὴ ὑπολογισμὸς τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς πρωτεύοντος παράγοντος. Εἶναι βαρεῖα καὶ θολὴ ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἀτμόσφαιρα. Τοιούτου εἶδους νηνεμίαι προηγοῦνται πάντοτε τῶν φοβερῶν θυελλῶν.

9

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ

(«Νέα Ἡμέρα», 8 Μαρτίου 1921)

Ἀγαπητὲ κ. Διευθυντά,

Ἐπικειμένης τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνεγράφη εἰς πολλὰς ἐφημερίδας ἢ εἰδήσεις τῆς εἰς τὸ μέτωπον μεταβάσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀναθέσεως τῆς ἀρχηγίας τοῦ ἐν Μ. Ἀσίᾳ στρατοῦ εἰς τὸν Βασιλέα. Ἀσχέτως μὲ τὸ ὅτι θὰ ἦτο λίαν ἄστοχον μέτρον

ἡ χρῆσις τῆς βαρυτάτης ἐφεδρείας οἷαν ἀποτελεῖ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, εἰς ἀγῶνα κατὰ ἀνταρτικῶν ομάδων οἷαι αἱ τοῦ Κεμάλ, θὰ ἦτο καὶ μέγιστον στρατιωτικὸν σφάλμα ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀλλαγὴ τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ὁ ἀντιστράτηγος κ. Παπούλας ἀπὸ μηνῶν ἐκλεγείσ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὡς ἀρχιστράτηγος, βοηθούμενος ὑπὸ ἐκλεκτοῦ ἐπιτελείου, καὶ βεβαίως ἐν πλήρει συμφωνίᾳ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὠργάνωσε τὸν ἐν Μ. Ἀσίᾳ στρατόν, παρεσκεύασε τὴν ἐκστρατείαν, καὶ ἴσως τὴν στιγμὴν ταύτην ἤρξατο αὐτῆς, ἐπὶ τῇ βάσει ἰδεῶν καὶ σχεδίων τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ ἐμελέτησε καὶ ἐξεπόνησε. Εἰς οὐδένα φρόνιμον ἄνθρωπον ἐπιτρέπεται νὰ διανοηθῆ ὅτι δύναται νὰ ἀλλάξῃ ὁ Ἀρχιστράτηγος καθ' ἡν στιγμὴν πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου του. Τοιαύτη ἀλλαγὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀγάγῃ εἰς ἀνεπανορθώτους συμφοράς, ὅσονδῆποτε ἄξιός καὶ ἂν ἦτο ὁ νέος Ἀρχιστράτηγος. Οὐδὲ κὰν ἀνάμειξις εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ ἐπιτρέπεται οὐδ' ὁ ἐλάχιστος ἐπιρρασμός. Τὴν σημασίαν τῆς οὐσιωδестаῆτος ταύτης στρατιωτικῆς ἀρχῆς, ἀναγκαιοτάτης πρὸς αἰσίαν ἔκβασιν τῶν ἀρξαμένων ἐπιχειρήσεων, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι καλῶς θὰ ἀντιληφθῆ καὶ θὰ ἐνστερνισθῆ ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις.

Ἄλλης φύσεως μέτρον θὰ ἦτο ἡ ἀπλὴ παρουσία τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως εἰς τὸ Μέγαρον πρὸς ἔξαρσιν τοῦ φρονήματος τοῦ στρατοῦ καὶ αὐξήσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του. Τοιοῦτον μέτρον δύναται κάλλιστα νὰ νοηθῆ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, ἂν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον ἡ Κυβέρνησις. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει βεβαίως, πᾶσα θὰ καταβληθῆ φροντίς ὅπως εἰς οὐδένα γεννηθῆ ἡ ἐντύπωσις, ὅτι πρόκειται περὶ ἐμμέσου ἀναμείξεως εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀνάμειξις αὕτη ἐπρόκειτο νὰ ἀνατεθῆ εἰς πρόσωπον τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας καὶ τοῦ πολεμικοῦ γοήτρου τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Τὸ κύρος τοῦ σημερινοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ ἡ εἰς αὐτὸν πεποίθησις δέον νὰ τηρηθῶσιν ὑψηλὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται οὐδὲ τὸ παραμικρὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ γενήσῃ κλονισμόν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης.

Μετ' ἀγάπης

Ἰωάννης Π. Μεταξᾶς

10

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ

(«Νέα Ἡμέρα», 6 Ἀπριλίου 1921)

5 Ἀπριλίου 1921

Ἀγαπητὲ κ. Διευθυντά,

Κατόπιν τῶν δημοσιευθέντων περὶ ἐμοῦ ἐν σημερινῇ ἔσπερινῇ ἐφημερίδι — τὴν ὁποίαν ἄλλωστε εὐχαριστῶ διὰ τὴν εὐμενῆ πρὸς ἐμὲ διάθεσιν —, θεωρῶ ἐμαυτὸν ὑπόχρεον εἰς βραχεῖαν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν σᾶς παρακαλῶ νὰ φιλοξενήσῃτε εἰς τὴν φιλίην «Ν. Ἡμέραν». Οὔτε αἱ ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν μου, τὰς ὁποίας περιφρονῶ, οὔτε αἱ ἐπιπλήξεις τῶν φίλων μου, τῶν ὁποίων δὲν παραγνωρίζω διόλου τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν, θὰ μὲ ἀναγκάσωσι νὰ λύσω ἀκαίρως, καὶ ἐπὶ ζημίᾳ ἐθνικῶν συμφερόντων, τὴν σιωπὴν τὴν ὁποίαν μετὰ προσοχῆς τηρῶ. Ὅταν δυνηθῶ νὰ ὁμιλήσω δημοσίᾳ τότε ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀμερολήπτως κρίνοντες θὰ πεισθῶσιν ὅτι ἡ στάσις μου ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει — τὴν ὁποίαν ἄλλωστε οἱ περὶ αὐτῆς γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες ἀγνοοῦσι — ὑπερορεῦθη μόνον ὑπὸ λόγων γενικοῦ συμφέροντος τῆς Πατρίδος μας, ὅπως ἐγὼ τὸ ἐννοῶ, σύμφωνα μὲ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς μου, καὶ ἐν ἀδιαφορίᾳ ἐὰν οὕτω γίνομαι εὐάρεστος ἢ δυσάρεστος εἰς τοὺς πολλοὺς ἢ τοὺς ὀλί-